

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมา

วิทยาศาสตร์ธรรมชาติเป็นแรงผลักดันอย่างใหม่ที่สำคัญที่สุดที่ก่อให้เกิดโลกของเราเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยเป็น ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีหลายประเภท (Russell 1952 : 11) ยกตัวอย่างเช่น

1. . ผลกระทบทางด้านสติปัญญาโดยตรง ได้แก่ การขจัดข้อความเชื่อดั้งเดิมเป็นจำนวนมาก และรับเอาข้อความเชื่ออย่างใหม่ซึ่งเสนอโดยความสำเร็จของ "วิธีการวิทยาศาสตร์"

2. . ผลกระทบที่มีต่อเทคนิคที่ใช้ในอุตสาหกรรมและสงคราม

3. . ผลกระทบที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงในองค์การทางสังคมซึ่งจะค่อย ๆ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

4. . ผลกระทบที่ทำให้ปรัชญาแนวใหม่เติบโตขึ้นมาซึ่งเกี่ยวข้องกับ การเปลี่ยนแปลงในภาพของตำแหน่งของมนุษย์ในเอกภพ

ความเติบโตของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติได้ก่อความประทับใจขึ้นมาว่า วิทยาศาสตร์ขึ้นอยู่กับการสังเกต และการทดลองมากกว่าเหตุผลบริสุทธิ์ เพราะเหตุนี้ เหตุผลบริสุทธิ์จึงไม่ได้รับการไว้วางใจ (Cohen 1931 : 16) ในการยืนยันว่า วิทยาศาสตร์ไม่ไว้วางใจในเหตุผลบริสุทธิ์นั้นมักจะเป็นที่กล่าวขานกันบ่อย ๆ ว่าชาวกรีกประสบความสำเร็จในการที่จะวางรากฐานมั่นคงและรัดกุมให้กับวิทยาศาสตร์ก็เพราะพวกเขาผูกพันอยู่กับการอ้างเหตุผลมากเกินไปและไม่ไต่ทำการสังเกตและทดลองอย่างรอบคอบและระมัดระวังเพียงพอ

เมื่อตระหนักว่าวิทยาศาสตร์ขึ้นอยู่กับ การสังเกตและทดลอง นักปรัชญาจำนวนหนึ่งก็พยายามที่จะจัด "ผล" อันสืบเนื่องมาจากการคาดคะเนทาง

อภิปรายไม่ว่าจะเป็นข้อความหรือวันที่ที่อยู่เลขพจนการสังเกศและทกลองให้หมกลืนไปจากระบบความรู้ของพวกเขา นักปรัชญาจำพวกนี้มีฉายาที่เป็นกลาง ๆ ว่า "ชาวประสมการนิยม"

ในศทววรรษที่ 18 ชาวประสมการนิยมคลาสสิกได้เสนอโลกทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติขึ้นมา โลกทัศน์ดังกล่าวมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 3 ประการ (Russell 1952 : 16) คือ

1. ข้อความแห่งข้อเท็จจริงควรตั้งรากฐานอยู่บนการสังเกศ ไม่ใช่อยู่บนประกาศิตที่ไม่มีหลักฐานสนับสนุน
2. โลกที่ไม่มีชีวิตเป็นระบบที่กระทำตัวเอง และดำเนินไปตลอดกาลปราศจากตัวตัวเอง การเปลี่ยนแปลงทุกอย่างเป็นไปตามกฎธรรมชาติ
3. โลกไม่ไคเป็นศูนย์กลางของเอกภพ และบางทีมนุษย์ก็ไม่ไคเป็นจุดมุ่งหมาย (ถ้าหากมี) ที่โลกมุ่งถึง ยิ่งกว่านั้นคำว่า "จุดมุ่งหมาย" เป็นมโนภาพซึ่งไร้ค่าในทางวิทยาศาสตร์

ในศทววรรษที่ 19 วิทยาศาสตร์ธรรมชาติได้รับการพัฒนาในรูปแบบของปรากฏการณ์นิยม ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากประสมการนิยมคลาสสิกของศตวรรษก่อน ข้อความเชื่อที่สำคัญ 2 ประการได้แก่

1. รากฐานของความรู้ทางวิทยาศาสตร์คือข้อมูลทางผัสสะ
2. เนื้อหาของมโนภาพหรือคำเชิงบรรยายที่แท้จริงมาจากข้อมูลทางผัสสะ

ในต้นศทววรรษที่ 20 ชาวปฏิฐานนิยมทางกรรทวิทยาได้เสนอวิธีการสำหรับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติขึ้นมาและทรงอิทธิพลอยู่ยาวนานถึง 30 ปี (Van Fraassen 1980 : 13) วิธีการที่เข้มงวดของวิทยาศาสตร์ตามทฤษฎีของชาวปฏิฐานนิยมทางกรรทวิทยาเรียกร้องให้เราเชื่อข้อความเพียงแต่เมื่อเราอยู่ในตำแหน่งที่จะพิสูจน์ได้โดยประสาธสัมผัสในเวลาใดก็ตามที่กล่าวข้อความออกมา หน้าที่ของเราก็คือ จะองเสาะหาว่าข้อความใด ๆ สามารถพิสูจน์ได้โดยประสมการนิยมหรือไม่ ถ้าหากพิสูจน์ได้

ประสบการณ์ไม่ได้และไม่ได้เป็นข้อความซ้ำความก็ทิ้งข้อความนั้นเสียเพราะมันเป็นข้อความที่ไร้ความหมาย

ในปัจจุบัน วิธีการของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติตามทฤษฎีของชาวปฏิฐานนิยมทางตรรกวิทยากำลังตกอยู่ในภาวะคับขันอย่างหนักหน่วงและไม่สามารถดำรงอยู่ได้ เนื่องจากเหตุผลที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. การแยกไม่ออกระหว่างกฎที่แท้จริงกับข้อสรุปทั่วไปซึ่งจริงโดยบังเอิญ
2. การเกี่ยวพันกันระหว่างทฤษฎีกับประสบการณ์

วาน ฟราสเซน ซึ่งเป็นชาวประสบการณ์นิยมร่วมสมัยของเราคนหนึ่ง ยังคงยึดมั่นในข้อคำสอนของประสบการณ์นิยมที่ว่าประสบการณ์เป็นสิ่งที่ทดสอบความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพราะเขาเชื่อว่า ประสบการณ์นิยมเป็นมโนคติทางปรัชญาที่สำคัญในการศึกษาธรรมชาติเขาได้ทิ้งการนิเทศทางภาษาศาสตร์ตามแบบฉบับของชาวปฏิฐานนิยมทางตรรกวิทยาและเสนอประสบการณ์เชิงสร้างเสริมขึ้นมาแทนทั้งนี้เพราะเขาเชื่อว่าถึงแม้เราไม่สามารถแยกภาษาสังเกตจากภาษาทฤษฎีได้ แต่เราก็สามารถแบ่งเขตคนระหว่างสิ่งที่สังเกตได้กับสิ่งที่สังเกตไม่ได้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ดังต่อไปนี้คือ

1. เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มในภาพแห่งประสบการณ์ของประสบการณ์นิยม
2. เพื่อเน้นให้เห็นว่าการแยกกันไม่ออกระหว่างกฎกับข้อสรุปทั่วไปซึ่งจริงโดยบังเอิญ และการเกี่ยวพันกันระหว่างทฤษฎีกับประสบการณ์เป็นปัญหาที่สำคัญยิ่งสำหรับประสบการณ์นิยม

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยจะทำให้กระหน้กถึงปัญหาต่าง ๆ ที่ชาวประสบการณ์นิยมเผชิญ และมองเห็นการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดของประสบการณ์นิยมอีกทั้งยังจะเป็นการทำหาย

ให้เกิดการค้นคว้าต่อไปในทางทรรกวิทยา ญาณวิทยา และปรัชญาวิทยาศาสตร์

ขอบเขตของการวิจัย

ความปกติการศึกษาค้นคว้าในปรัชญาวิทยาศาสตร์สามารถแบ่งออกกว้าง ๆ ได้ 2 ประเภทคือ การศึกษาเชิงมูลฐานและเชิงอนุฐาน (Van Fraassen : 2). การศึกษาเชิงมูลฐานเป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและโครงสร้างของทฤษฎีต่าง ๆ ส่วนการศึกษาเชิงอนุฐานเป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของทฤษฎีที่มีต่อโลก และผู้ใช้ทฤษฎี

ปัญหาที่วิทยานิพนธ์นี้จะศึกษาเป็นปัญหาเกี่ยวกับการเข้าใจประสบการณ์ของ ประสบการณ์นิยม การศึกษาปัญหาดังกล่าวจะครอบคลุมการศึกษาค้นคว้าทั้ง 2 ประเภท ตามแนวทางของประสบการณ์นิยมโดยเฉพาะ

อนึ่ง ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อาจมีการอ้างเหตุผลของลัทธิอื่นที่ไม่ใช่ประสบการณ์นิยมทั้ง เช่น สัจนิยม เหตุผลนิยม เป็นต้น การอ้างเหตุผลเหล่านั้นผู้เขียนตั้งใจหยิบยกขึ้นมาเพื่อโต้แย้งกับประสบการณ์นิยมเพียงเท่านั้น มิได้มีความตั้งใจที่จะอ้างเหตุผลสนับสนุนว่าทรรศนะของลัทธิต่าง ๆ ที่หยิบยกมานั้นเป็นจริงแก่ประการใด

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

เริ่มต้นด้วยการเสาะหาหนังสือหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยทั่ว ๆ ไป แล้วอ่านจับใจความเพื่อทำความเข้าใจกับความเป็นมาของปัญหา

ในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนมีความตั้งใจที่จะเขียน "เชิงลุ่มลาง" มากกว่า "เชิงสร้างสรรค์" กล่าวคือ เน้นให้เห็นปัญหาต่าง ๆ ที่จะโค่นล้มทฤษฎี ความรู้แบบประสบการณ์นิยมมากกว่าที่จะเสนอหรืออ้างเหตุผลสนับสนุนทฤษฎีความรู้แบบใดแบบหนึ่งโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตามผู้เขียนจะพยายามให้ความเป็นธรรมแก่ประสบการณ์นิยมมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้อาหากความพยายามดังกล่าว เป็นสิ่งที่เป็นไปได้อย่างแท้จริง

สำหรับศัพท์ทางวิชาการในภาคภาษาไทยนั้นผู้เขียนจะยืม "สารานุกรมปรัชญา" ของศาสตราจารย์กรีท บัญเจือ (1979) เป็นแนวทาง ถ้าหากมีศัพท์บางคำที่อยู่นอกขอบข่ายของหนังสือดังกล่าว ผู้เขียนจะใช้ศัพท์ธรรมดาที่ฟังง่ายที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ในบทที่ 2 จะเป็นการวิเคราะห์หัตถ์โนภาพของประสบการณ์ตามแนวของประสบการณ์นิยมคลาสสิก หลังจากนั้นจะกล่าวถึงโครงสร้างของทฤษฎีและมโนภาพของกฎวิทยาศาสตร์ตามแนวของปฏิฐานนิยมทางตรรกวิทยา จุดสำคัญที่จะชี้ให้เห็นในบทนี้ก็คือ การพยายามที่จะจำกัดอภิปรายให้หมดไปจากวิทยาศาสตร์

ในบทที่ 3 จะเป็นการชี้ให้เห็นปัญหาต่าง ๆ ที่ชาวประสบการณ์นิยมเผชิญในการพยายามที่จะเข้าใจประสบการณ์โดยไม่มีอภิปรายอยู่เบื้องหลังปัญหาหลักที่ชาวประสบการณ์นิยมคลาสสิก และชาวปฏิฐานนิยมทางตรรกวิทยาเผชิญร่วมกันคือ การไม่มีเกณฑ์ที่จะแบ่งแยกกฎออกจากข้อสรุปทั่วไปซึ่งจริงโดยบังเอิญและความล้มเหลวในการอ้างเหตุผลสนับสนุนหลักอุปนัย

ในบทที่ 4 จะกล่าวถึงปัญหาหลักที่ทำให้ปฏิฐานนิยมทางตรรกวิทยาประสบความพ่ายแพ้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการคิดเชื่อทฤษฎี หลังจากนั้นจะกล่าวถึงทางเลือก 2 ทาง ซึ่ง วาน ฟราสเซ็น ไม่เลือกแต่พยายามที่จะรักษาหลักคำสอนของประสบการณ์นิยมไว้โดยเสนอประสบการณ์นิยมเชิงสร้างเสริมขึ้นมา

ในบทที่ 5 จะเป็นการสรุปและพยายามชี้ให้เห็นว่า ความพยายามของ วาน ฟราสเซ็น เป็นความพยายามที่ไร้ผลในตัวเองเกี่ยวกับความพยายามของชาวปฏิฐานนิยมทางตรรกวิทยา ถึงแม้เขาจะอ้างว่าการค้นคว้าของเขาจะอยู่ต่างระดับกับการค้นคว้าของชาวปฏิฐานนิยมทางตรรกวิทยาก็ตาม

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. "ประสบการณ์นิยม" หมายถึง คำสอนที่ว่าความรู้ทางข้อเท็จจริงเกี่ยวกับธรรมชาติมาจากประสบการณ์เพียงเท่านั้น

2. "ประสบการณ์" หมายถึง ข้อมูลที่ได้มาจากผัสสะเพียงเท่านั้น
3. "การเข้าใจปรากฏการณ์ F " หมายถึง การมีทฤษฎี T และมองเห็นว่าทฤษฎีนั้นอธิบายปรากฏการณ์ F

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย